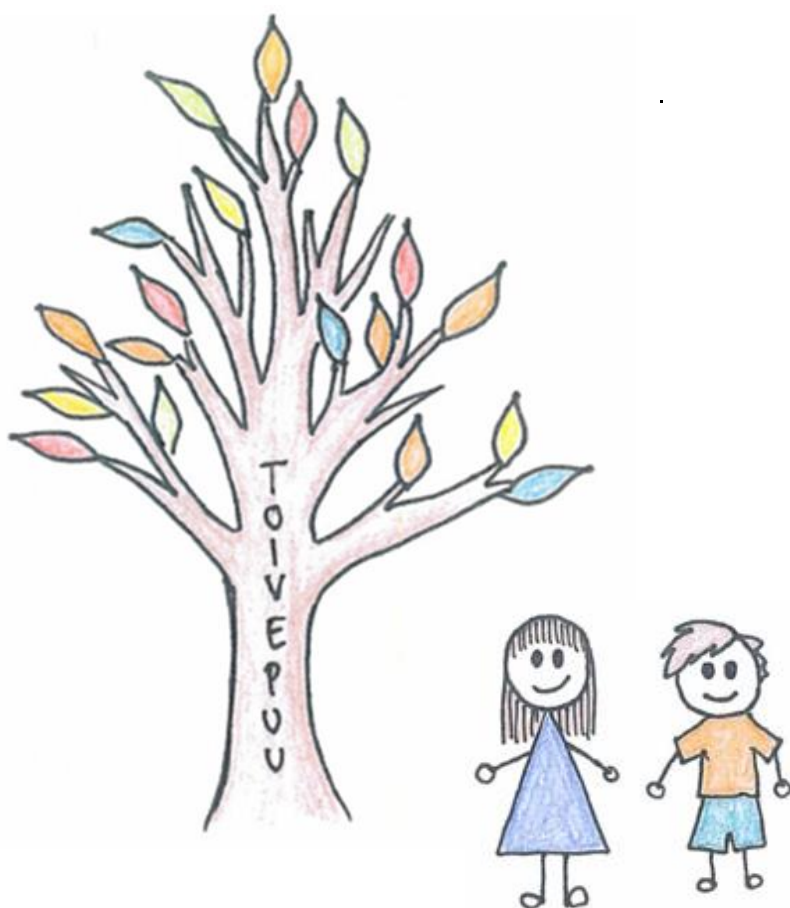

KOHTI OSALLISUUTTA!

Lasten osallisuutta mahdollistavia menetelmiä

Sisällysluettelo

Johdanto	2
YHTEISÖLLISYYDEN TUKEMINEN	3
Järjestäydy!	4
Kepin lasku	5
Kolme jalkaa neljä kättä	6
Kommervenkkaa Vemmerkonkkaa	7
Mitä samaa?	8
Vanteen pujotus piirissä	9
Yhteen”sidotut”kulkijat	10
Yhteistoiminnallinen tehtävärata	11
Yhteisöllistä taidetta	12
Ystävällisten tekojen laatikko	13
OSALLISUUDEN MAHDOLLISTAMINEN	14
Aarrearkku	15
Arvioi asennoilla	16
Kuvataan päiväkotia	17
Lasten palaverit	18
Lasten suunnittelema tempurata	19
Leikkikirja	20
Leikkivalikko	21
Mielipidejana	22
Miellekartta unelmien päiväkodista	23
Olen hyvä -kädenjälki	24
Onginta	25
Palautenoppa	26
Puuhelmet purkkiin -äänestys	27
Tarina unelmien päiväkodista	28
Toivepuu	29
Tunnetäplitys	30
Valokuvasuunnistus	31
Viikon tähtilapsi	32
Voimahahmo	33
Äänestys!	34
LÄHTEET	35
LIITE 1 : Viikon tähtilapsi -haastattelulomake	37

Johdanto

Pitelet käsissäsi menetelmäopasta lasten osallisuutta mahdollistavista menetelmistä. Opas ja sen menetelmät on kehitetty osana kahden sosionomiopiskelijan (AMK) opinnäytetyötä, jonka tavoitteena oli mahdollistaa ja edistää lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Kohti osallisuutta! -oppaan menetelmät ovat lapsilähtöisiä ja helposti käyttöön otettavia varhaiskasvatuksen arkeen.

Osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa kuuluu lasten oikeuksiin. Osallisuus on yhteisöllinen ilmiö joka perustuu vuorovaikutukseen ryhmän muiden jäsenten kanssa. Lasten osallisuus päätöksentekoon toteutuu, kun lapset saavat osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin. Lapset saavat myös osallisuuden kokemuksia, kun he saavat ilmaista omia mielipiteitään sekä ajatuksiaan ja varhaiskasvattaja ottaa ne huomioon. Lisäksi oppimisympäristöjen suunnittelu ja rakentaminen yhdessä lasten kanssa, on varhaiskasvatuksen edellytys, joka on kirjattu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin.

Oppaan sisältö on jaoteltu kahteen aihealueeseen; yhteisöllisyyden tukeminen ja osallisuuden mahdollistaminen. Yhteisöllisyyden tukeminen -osuus sisältää menetelmiä kuinka edistää ja ylläpitää yhteisöllisyyttä ja ryhmähenkeä. Osallisuuden mahdollistaminen sisältää sen sijaan menetelmiä, kuinka kuulla lapsia ja kuinka ottaa heidät mukaan toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnitteluun.

Menetelmät sisältävät monipuolisesti esimerkiksi leikkiä, askartelua ja liikuntaa. Oppaan menetelmät soveltuvat parhaiten yli 3-vuotiaille lapsille. Aikuinen voi kuitenkin soveltaa menetelmiä niin, että ne vastaavat lapsiryhmän kehitystasoa ja ovat näin myös käyttökelpoisia eri-ikäisten lasten kanssa.

Jokaisen menetelmäkuvausten aluksi kerromme, mitä tarvikkeita ja esivalmisteluja menetelmässä mahdollisesti tarvitaan. Tämän jälkeen esitellään toiminnan kuvaus sekä vinkkejä oppaan käyttäjälle. Lopuksi kerromme, kuinka menetelmää voi käyttää ja hyödyntää osallisuuden näkökulmasta.

Jokainen lapsi kokee ja toteuttaa osallisuutta yksilöllisesti ja eri tavoin. On tärkeää muistaa, että osallisuuden toteutuminen ei myöskään ole riippuvainen pelkästään tiettyjen menetelmien käytöstä. Osallisuudessa on kyse ennen kaikkea aikuisten asenteista ja työyhteisön toimintakulttuurista. Kohti osallisuutta! -opas on vain yksi keino mahdollistaa osallisuuden toteutumista.

Mukavia ja osallistavia hetkiä!

- Niina Suhonen ja Tuulia Sirvio

YHTEISÖLLISYYDEN TUKEMINEN

YHTEISÖLLISYYDEN TUKEMINEN

Järjestäydy!

Tarvikkeet: Asia tai ominaisuus jonka mukaan järjestäydytään määrittää sen, mitä tarvikkeita menetelmään tarvitaan. Esimerkiksi esineitä kuten pieniä keppejä, pelinappuloita tai käpyjä.

Etukäteen valmisteltavat asiat: Ennen toiminnan alkua maahan tai lattialle tehdään viiva jolle lapset järjestäytyvät. Pienryhmäjoon teko.

Toiminnan kuvaus: Pienryhmien tehtävänä on asettua viivalle erilaisten ominaisuuksien/asioiden mukaan. Asiat, joiden mukaan viivalle asettaudutaan, tulee olla lasten kehitystasolle sopivia. Näitä asioita voivat olla esimerkiksi...

- pituus
- ikä
- hiusten/silmien väri (tummimmasta vaaleimpaan)
- jaettujen esineiden määrä (kepit, pelinappulat, kävyt)
- aakkosjärjestys (etunimen alkukirjain)

Lasten tulee keskenään pähkäillä ja keskustella, kuinka oikeaan järjestykseen päästäisiin. Aikuinen auttaa ja ohjaa tarvittaessa ja voi myös itse osallistua toimintaan.

Vinkit: Viivalle tai sen päihin voi myös asettaa järjestäydyttävän asian mukaan esimerkiksi numeroita, kirjaimia tai suuren ja pienen asian havainnollistamaan ja tukemaan lasten ajattelua. Näin on mahdollista edistää esimerkiksi lasten keskinäistä neuvottelua. Viivalle järjestäytymisen lisäksi lapset voivat järjestäytyä ryhmiksi esimerkiksi sukien värin mukaan.

Osallisuuden näkökulma: Menetelmä edistää yhteisöllisyyttä, sillä se edellyttää yhteistyötaitoja, neuvottelua ja toisiin kontaktin ottamista. Se vaatii myös niin ryhmäläisten sekä omien ominaisuuksien tutkimista ja havainnointia. Jokaisella lapsella on merkittävä rooli tehtävän suorittamisessa ja lapset tuntevat itsensä tärkeäksi osaksi ryhmää.

YHTEISÖLLISYYDEN TUKEMINEN

Kepin lasku

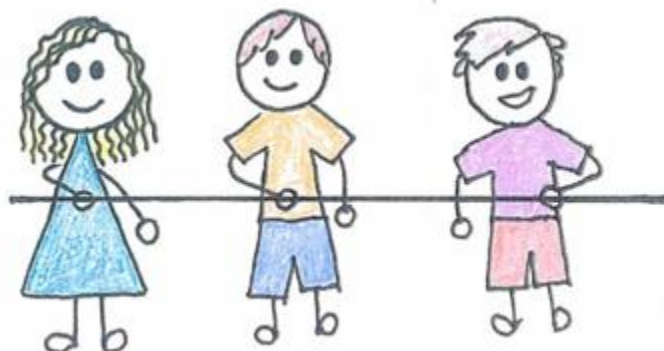
Tarvikkeet: Pitkä, kevyt keppi, esim. harjanvarsi tai oksa (vaihtoehtoisesti sählymaila, suksisauva..)

Etukäteen valmisteltavat asiat: -

Toiminnan kuvaus: Menetelmä toteutetaan pienryhmissä. Lapset asettuvat kahteen riviin kasvot vastakkain. Heille annetaan pitkä ja kevyt keppi. Keppi asetetaan jokaisen osallistujan kämmenen päälle, eikä siitä saa tarttua kiinni. Kädet pidetään navan korkeudella. Tarkoitus on laskea keppi yhdessä, niin rauhallisesti, että se laskeutuu tasaisesti maahan. Keppi ei saa tipahtaa, nousta tai laskea toisesta päästä. Jos näin käy, tehtävä alkaa alusta.

Vinkit: Menetelmässä voidaan testata erilaisia keppejä. Kepin sijaan maahan voidaan laskea myös esimerkiksi leluja. Isompien lasten kanssa voi kokeilla kannattelua esimerkiksi kahdella tai yhdellä sormella.

Osallisuuden näkökulma: Menetelmä auttaa kohottamaan ryhmähenkeä ja siinä harjoitellaan yhteistyötaitoja. Menetelmässä lapsille tulee tunne, että he ovat osa ryhmää ja yhteisöä. Lapsi kokee olevansa osallinen, kun hän tuntee itsensä tärkeäksi osana ryhmää.

YHTEISÖLLISYYDEN TUKEMINEN

Kolme jalkaa neljä kättä

Tarvikkeet: -

Etukäteen valmisteltavat asiat: Aikuinen valmistelee valmiiksi lauseet, joiden mukaan ryhmät asettautuvat.

Toiminnan kuvaus: Menetelmä toteutetaan pienryhmissä (3-4 hlö). Ryhmät asettuvat niin, että heillä on ympärillä hieman tilaa liikkua. Aikuinen sanoo, millä tavoin ryhmän jäsenten täytyy asettautua, esimerkiksi "asettautukaa niin, että lattiaa koskee kolme jalkaa, kaksi kättä ja yksi peukalo". Ryhmä muodostaa ohjeistuksen mukaisesti asennon jonka aikuinen käy tarkastamassa. Tämän jälkeen siirrytään seuraavaan asentoon.

Vinkit: Menetelmän voi tehdä myös niin, että lapsia pyydetään muodostamaan erilaisia ryhmiä eri ohjeistuksien mukaisesti. Esimerkiksi aikuinen sanoo "muodostakaa sellainen ryhmä, jossa on kuusi silmää, kolme suuta ja kolme nenää". Tämän mukaan lapset muodostavat ryhmän, josta pyydetävät asiat löytyvät.

Osallisuuden näkökulma: Menetelmä kehittää ryhmän yhteistyökykyä ja tukee yhteisöllisyyttä. Menetelmässä toimitaan yhdessä, joka edistää ryhmään kuulumisen tunnetta.

YHTEISÖLLISYYDEN TUKEMINEN

Kommervenkkaa Vemmerkonkkaa

Tarvikkeet: Yksi peitto tai viltti

Etukäteen valmisteltavat asiat: Järjestellä tila, jossa on helppo liikkua.

Toiminnan kuvaus: Aluksi yksi osallistujista sovitaan piilottajan rooliin. Ensimmäisellä kierroksella esimerkiksi aikuinen voi olla piilottajana ja näyttää lapsille mallia. Tämän jälkeen lähdetään liikkumaan tilassa sovitulla tavalla (kävellen, hyppien, kontaten). Liikkumisen aikana kaikki hokevat lorua: *“kommervenkkaa vemmerkonkkaa, kommervenkkaa vemmerkonkkaa, mukkeliis makkeliis maahan”*.

Lorun jälkeen jokainen käy maahan polvilleen, painaa pään kohti lattiaa ja laittaa silmät kiinni. Se, joka toimii piilottajana peittää yhden osallistujista viltin alle. Seuraavaksi hän pyytää kaikkia muita avaamaan silmät ja nousemaan ylös. Muiden osallistujien täytyy arvuutella kuka on piilotettu viltin alle. Vastausvuoron voi saada esimerkiksi viittaamalla. Se joka arvaa oikein, toimii seuraavaksi piilottajana.

Vinkkejä: Lorua voidaan hokea useamman kerran tai tehdä niin, että piilottaja on ainut joka sen sanoo. Voidaan tehdä niin monta kierrosta kuin on tarve. Menetelmä voidaan toteuttaa niin pienryhmissä, kuin isomassakin porukassa. Menetelmä edellyttää sen, että lapset tuntevat osittain jo toisensa ja tietävät toisensa nimeltä.

Osallisuuden näkökulma: Menetelmä auttaa kohottamaan ryhmähenkeä. Menetelmän avulla osallistujille tulee tunne, että he ovat osa ryhmää ja yhteisöä. Lapsi kokee olevansa osallinen, kun hän tuntee itsensä tärkeäksi osana ryhmää.

• Kommervenkkaa Vemmerkonkkaa •
• Kommervenkkaa Vemmerkonkkaa •
• Mukkeliis Makkeliis Maahan •

YHTEISÖLLISYYDEN TUKEMINEN

Mitä samaa?

Tarvikkeet: -

Etukäteen valmisteltavat asiat: -

Toiminnan kuvaus: Aluksi muodostetaan suuri piiri. Ensimmäiseksi tarkastellaan omia ja toisten vaatteita ja värejä. Tarkoitus on, että kukin osallistuja sanoo vuorotellen jonkin värin ja vaatekappaleen. Aikuinen voi aloittaa antamalla lapsille esimerkin "siniset housut". Kaikki, joilla on siniset housut saavat juosta piirin keskelle halaamaan toisiaan. Jos vain yhdellä osallistujalla on siniset housut, hän saa mennä piirin keskelle halaamaan itseään. Mikäli kellään ei ole kyseistä asiaa saa värin ja vaateen keksijä käydä halaamassa keskellä itseään.

Ennen leikin aloittamista, voidaan harjoitella, kuinka tehdään ryhmähalaus ja kuinka halataan itseään. Leikkiä jatketaan niin kauan, kunnes jokainen on vuorollaan saanut keksiä jonkin värin ja vaatekappaleen.

Vinkit: Menetelmän voi toteuttaa sisä- ja ulkotiloissa. Teemana voi olla jokin muukin kuin värit ja vaatteet, esimerkiksi viikonlopputekeminen, harrastus tai asiat, joista tykkää.

Osallisuuden näkökulma: Menetelmä kohottaa ryhmähenkeä ja luo lapsille ryhmään kuulumisen tunnetta. Lisäksi fyysinen kosketus luo turvallisuuden tunnetta.

YHTEISÖLLISYYDEN TUKEMINEN

Vanteen pujotus piirissä

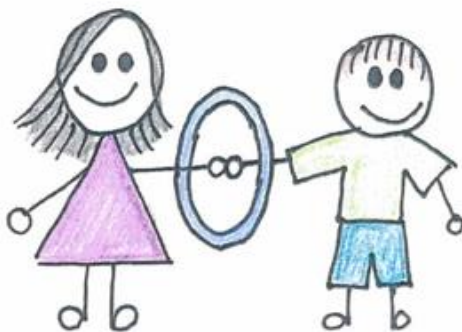
Tarvikkeet: Yksi tai useampi hulavanne, voivat olla erikokoisia

Etukäteen valmisteltavat asiat: Järjestellä tila, jossa on helppo liikkua.

Toiminnan kuvaus: Aluksi lapset asettuvat piiriin ja ottavat toisiaan kädestä kiinni. Aikuinen voi myös osallistua tai seurata ja ohjata vierestä. Kahden lapsen käsien väliin asetetaan yksi hulavanne. Hulavannetta täytyy kuljettaa piirissä niin, että osallistujien kädet eivät saa irrota toisistaan. Hulavannetta voidaan kierrättää piirissä niin monta kertaa, kuin halutaan.

Vinkkejä: Vanteita voi olla yhtä aikaa useampia ja erikokoisia. Menetelmä on melko rauhallinen ja toimii parhaiten esimerkiksi liikuntatuokion lopetuksessa. Halutessaan vanteenpujotuksessa voi ottaa esimerkiksi aikaa tai järjestää pienen kilpailun, jolloin menetelmästä tulee vauhdikkaampi.

Osallisuuden näkökulma: Menetelmä auttaa kohottamaan ryhmähenkeä ja siinä harjoitellaan yhteistyötaitoja. Menetelmässä toimitaan yhdessä, jolloin lapsille tulee tunne, että he ovat osa ryhmää ja yhteisöä. Lapsi kokee olevansa osallinen, kun hän tuntee itsensä tärkeäksi osana ryhmää.

YHTEISÖLLISYYDEN TUKEMINEN

Yhteen”sidotut”kulkijat

Tarvikkeet: -

Etukäteen valmisteltavat asiat: Kuljettavan radan järjestely esimerkiksi saliin, käyttäen erilaisia liikuntavälineitä. Tai kuljettavan radan merkitseminen ulos, esimerkiksi päiväkodin pihalle. Etukäteen suunnitellaan myös pienryhmät.

Toiminnan kuvaus: Lapset jaetaan pienryhmiin (esim. 4 hlö). Ensin aikuinen ohjeistaa ja kertoo, miten rata etenee ja minkälaisia mahdollisia esteitä radalla on. Tämän jälkeen pienryhmä lähtee kulkemaan rataa niin, että kaikki pitävät toisiaan kädestä kiinni. Tarkoitus on, ettei ote irtoa missään vaiheessa. Jos ote kuitenkin irtoaa, aloitetaan rata alusta.

Vinkit: Menetelmän voi toteuttaa myös pareittain. Tällöin myös menetelmän haastavuutta voi lisätä niin, että parista toisella on side silmillä ja toinen kuljettaa hänet radan läpi, ohjaten sanallisesti tai kädestä pitäen. Radan suunnittelun voivat toteuttaa myös lapset itse.

Osallisuuden näkökulmat: Menetelmä tukee yhteisöllisyyttä ja siinä harjoitellaan yhteistyötaitoja. Menetelmässä toimitaan yhdessä, jolloin lapsille tulee tunne, että he ovat osa ryhmää ja yhteisöä. Lapsi kokee olevansa osallinen, kun hän tuntee itsensä tärkeäksi osana ryhmää.

YHTEISÖLLISYYDEN TUKEMINEN

Yhteistoiminnallinen tehtävärata

Tarvikkeet: Tehtäväradalle valitut tehtävät määrittävät sen, mitä tarvikkeita menetelmässä tarvitaan

Etukäteen valmisteltavat asiat: Tehtäväradan ympärille aikuinen voi keksiä tarinan tai ongelman joka lasten täytyy suorittaa tai selvittää. Aikuinen valmistelee taustatarinan, radan sekä tehtäväpaikat valmiiksi tehtävien mukaisesti. Etukäteen suunnitellaan myös pienryhmät joissa rata suoritetaan.

Toiminnan kuvaus: Yhteistoiminnallinen tehtävärata suoritetaan pienryhmissä. Lapset pääsevät etenemään radalla suorittamalla erilaisia yhteistoiminnallisia ja ryhmätyöskentelyä edellyttäviä tehtäviä. Tehtävät voivat koostua esimerkiksi tämän oppaan yhteistoiminnallisia menetelmistä. Lopulta lapset saavat ongelman ratkaistua.

Esimerkki:

Siiri-Siili on kadonnut ja hän on jättänyt kirjeitä, joissa on ohjeita erilaisiin yhteistoiminnallisiin tehtäviin. Tehtäviä suorittamalla lapset saavat uusia vihjeitä ja pääsevät lähemmäs Siirin piilopaikkaa. Lopuksi Siiri lopulta löydetään.

Vinkit: Tehtävät tulee laatia niin, että ne harjoittavat ryhmä- ja yhteistyötaitoja. Tehtäväradan suorittamisen jälkeen lapsille voidaan jakaa kunniamerkit tai diplomit.

Osallisuuden näkökulma: Yhteistoiminnallinen tehtävärata edistää yhteisöllisyyttä. Yhdessä ratkaisu arvoitus tai esimerkiksi Siiri-Siilin löytäminen tuovat ryhmään yhdessä onnistumisen iloa ja edistävät ryhmähenkeä.

YHTEISÖLLISYYDEN TUKEMINEN

Yhteisöllistä taidetta

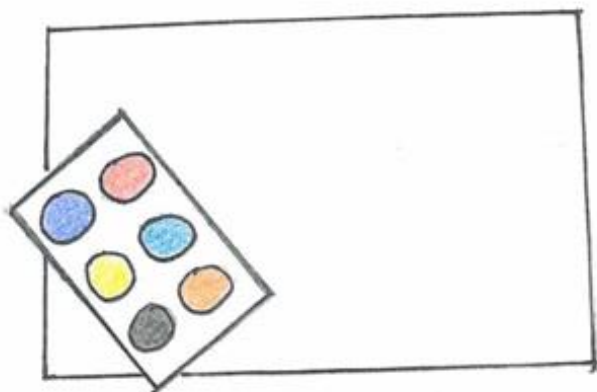
Tarvikkeet: Paperia, vesivärit, siveltimet, musiikkia

Etukäteen valmisteltavat asiat: Aikuinen asettaa etukäteen valmiiksi paperit ja maalaustarvikkeet pöydälle.

Toiminnan kuvaus: Pienryhmissä (4-6 hlö) maalataan paperille yhteinen taideteos. Taideteokselle voidaan sopia myös joku teema, esimerkiksi luonto, eläintarha, talvi, minkä mukaan maalataan. Pienryhmän kanssa valitaan yhdessä musiikkia, mitä laitetaan taustalle soimaan. Kun musiikki soi ryhmäläiset maalaavat vuorotellen muutaman siveltimen vedon paperille. Työ jatkuu niin kauan kunnes ryhmäläiset yhdessä päättävät, että taideteos on valmis. Lopuksi työlle valitaan yhdessä jokin nimi. Maalausten annetaan kuivua, jonka jälkeen ne laitetaan seinälle ja viereen lisätään työn nimi.

Vinkit: Taideteoksen voi myös toteuttaa piirtämällä, sormiväreillä tms. Taideteoksen voi tehdä koko lapsiryhmän kanssa, jolloin kaikki ryhmän lapset saavat jättää oman jälkensä yhteiseen taideteokseen.

Osallisuuden näkökulma: Menetelmä kehittää ryhmän yhteistyökykyä ja tukee yhteisöllisyyttä. Menetelmässä toimitaan yhdessä ryhmänä, jolloin lapsille tulee tunne, että he ovat osa ryhmää ja yhteisöä. Lapsi kokee olevansa osallinen, kun hän tuntee itsensä tärkeäksi osana ryhmää.

YHTEISÖLLISYYDEN TUKEMINEN

Ystävällisten tekojen laatikko

Tarvikkeet: Pahvilaatikko, askartelutarvikkeita kuten kartonki, kynät ja sakset sekä erilaisia koristelutarvikkeita

Etukäteen valmisteltavat asiat: Aikuinen voi valmistaa ystävällisten tekojen laatikon yksin tai yhdessä lasten kanssa esimerkiksi pahvilaatikosta.

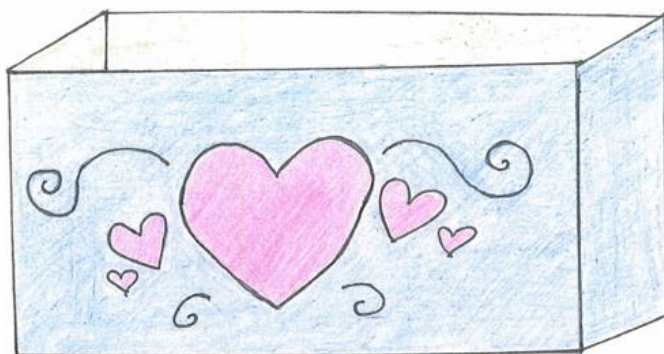
Toiminnan kuvaus: Lapset saavat leikata palan kartongista haluamaansa muotoon esimerkiksi sydämeksi tai ympyräksi. Leikatun palan sisään kirjoitetaan ystävällinen teko, jonka lapsi haluaa toisille ryhmän lapsille tehdä. Ystävällinen teko voi olla esimerkiksi: "Autan lelujen raivaamisessa", "Leikin kanssasi päiväkodissa", "Toivotan hyvää huomenta".

Ystävällisten tekojen käytön voi valita seuraavista vaihtoehdoista:

- 1) Ystävälliset teot kootaan ystävällisten tekojen laatikkoon, josta aikuinen nostaa päivän/viikon aluksi yhden teon, jonka mukaisesti koko ryhmä pyrkii toimimaan toisiaan kohtaan.
- 2) Jokainen lapsi tekee itselle ystävällisten tekojen laatikon, johon hän keksii useita ystävällisiä tekoja. Laatikosta lapsi saa lahjoittaa tekoja haluamilleen lapsille eli pyrkii toimimaan heitä kohtaan sen mukaisesti esimerkiksi yhden päivän/viikon ajan.
- 3) Ystävällisten tekojen vastaanottajat sovitaan etukäteen esimerkiksi niin, että yksi annetaan parhaalle ystävälle ja toinen sellaiselle lapselle, jota ei vielä tunne niin hyvin.

Vinkit: Aikuisen on hyvä varmistaa, että jokainen saa vastaanottaa ystävällisen teon. Laatikoon voi laittaa myös toiveita siitä, mitä haluaisi päiväkodissa tehdä (kts. Aarrearkku).

Osallisuuden näkökulma: Ystävällisten tekojen laatikko -edistää ja ylläpitää yhteisöllisyyttä. Kun lapset tekevät ystävällisiä tekoja toisilleen tai esimerkiksi kohdistavat niitä vielä itselle tuntemattomille lapsille, edistää menetelmä ystävällisen käytöksen sekä myönteisten kaverisuhteiden syntymistä ja ylläpitoa.

OSALLISUUDEN MAHDOLLISTAMINEN

LASTEN KUULEMINEN / TOIMINNAN SUUNNITTELU / OPPIMISYMPÄRISTÖT**Aarrearkku**

Tarvikkeet: Laatikko, kori tai itseaskarreltu aarrearkku

Etukäteen valmisteltavat asiat: -

Toiminnan kuvaus: Päiväkodin tiloihin sijoitetaan aarrearkku, johon lapset saavat viedä toiveita liittyen esimerkiksi aiheisiin "unelmien päiväkotii" tai "mieluisaa tekemistä". Se, missä muodossa toiveet ovat, ei tarvitse määritellä, vaan lapsi saa itse päättää kuinka ilmaisee toiveensa. Ne voivat olla niin lasten itse ottamia tai lehdestä leikattuja kuvia, tavaroita, kirjoitettuja lauseita, piirustuksia kuin lelujakin. Yhteiseksi säännöksi voidaan laatia, että toiveeseen tulee kirjoittaa oma nimi. Toive viedään aarrearkkuun yhdessä aikuisen kanssa, jolloin toivetta voi perustella ja avata kahden kesken.

Vinkit: Kerran viikossa voidaan pitää päivä, jolloin toiveita käydään yhdessä läpi. Tällöin lapset saavat halutessaan avata omia toiveitaan. Aarrearkku voi olla avoinna toiveille yhden päivän, viikon, kuukauden ajan tai vaikka koko vuoden!

Osallisuuden näkökulma: Menetelmän avulla kuullaan lasta ja hänen mielipiteitään. Aikuinen ja/tai lapset voivat kurkata aarrearkun sisältöön ja suunnitella niiden perusteella yksin tai yhdessä toimintaa tai oppimisympäristöjä.

TOIMINNAN SUUNNITTELU / LASTEN KUULEMINEN

Arvioi asennoilla

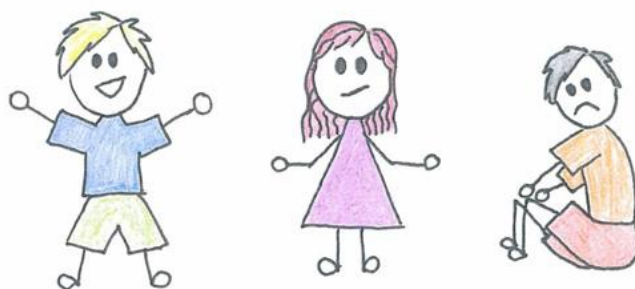
Tarvikkeet: -

Etukäteen valmisteltavat asiat: -

Toiminnan kuvaus: Menetelmän ideana on, että lapset saavat arvioida ja ilmaista palautetta hyödyntäen kehon liikkeitä. Arvioinnin asteikko voi olla kiva, ihan ok ja tylsä. Aluksi aikuinen näyttää eri asennot ja kertoo mitä mikäkin kehonliike tarkoittaa. Jos tuokio oli lapsesta kiva, hän käy x-asentoon ja kurottelee kattoon käsillään. Mikäli lapsesta tuokio oli ihan ok, niin hän seisoo normaalisti ja laittaa kädet sivuille rinnan korkeudelle kämmenet ylöspäin. Jos taas lapsi ei tykännyt tuokiosta, menee hän alas kyykkyasentoon. Kun asennot on käyty läpi, lapset saavat ilmaista palautteensa. Lopuksi voidaan keskustella, miksi lapset valitsivat tietyn asennon.

Vinkit: Arviointiasennot voivat olla erilaisia ja niitä voi suunnitella omalle lapsiryhmälle sopiviksi. Arviointiasennot voidaan päättää myös yhdessä lasten kanssa. Kysymyksiä voi olla useampia, jolloin myös asennot voivat vaihdella kysymysten välillä. Asennot voidaan halutessaan muuttaa myös liikkeiksi.

Osallisuuden näkökulma: Menetelmää voidaan hyödyntää rajattomasti eri tilanteiden ja asioiden arvioinnissa. Menetelmän avulla lasten ääni saadaan kuuluviin. Lasten antaman palautteen myötä, aikuinen voi muokata ja kehittää omaa toimintaansa ensi kertaa varten. Menetelmä tukee siis toiminnan suunnittelua.

OPPIMISYMPÄRISTÖT / LASTEN KUULEMINEN / TOIMINNAN SUUNNITTELU**Kuvataan päiväkotia**

Tarvikkeet: Tabletti tai muu kameralla varustettu laite, tulostin, askartelutarvikkeita kuten kartonki, kynät, liima ja sakset sekä erilaisia koristelutarvikkeita

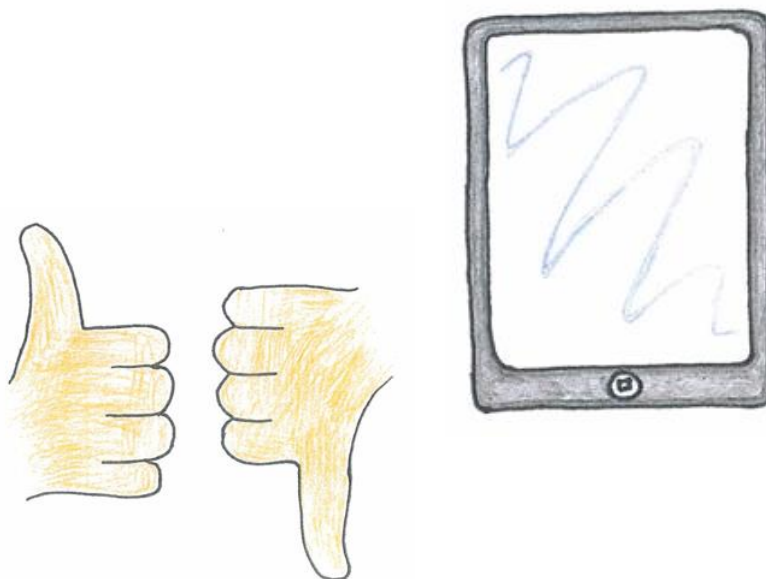
Etukäteen valmisteltavat asiat: -

Toiminnan kuvaus: Menetelmässä lapsi saa itse miettiä mitkä asiat hänen mielestään ovat päiväkodissa kivoja, mitkä taas tylsiä ja mitä hän haluaisi muuttaa. Näistä asioista lapsi ottaa valokuvan tai videon haluamallaan tavalla, tarvittaessa aikuisen avustuksella. Jo kuvaustilanteessa aikuinen voi keskustella lapsen kanssa siitä, miksi lapsi haluaa kuvata juuri tietyn asian ja kysyä perusteluja.

Kun kuvat tai videot on otettu, voidaan ne esitellä perusteluineen muulle ryhmälle. Kuvat tulostetaan ja laitetaan esille päiväkodin tiloihin esimerkiksi posterin muodossa. Näin lapset voivat muistella ja palata kuvaustilanteeseen, sekä tutustua paremmin toisten ottamiin kuviin.

Vinkit: Posterin sijaan lapset voivat tehdä myös näyttelyn, uutiset, esittelyvideon tai jopa oman elokuvan liittyen aiheeseen "unelmien päiväkotii".

Osallisuuden näkökulma: Menetelmän avulla kuullaan lasten mielipiteitä. Aikuinen voi ottaa huomioon lasten mielestä tylsät ja mieleiset asiat ja muokata oppimisympäristöjä sekä suunnitella toimintaa lasten mielipiteet huomioiden. Jos lapset ovat kuvanneet esimerkiksi puolapuut mukavana asiana, aikuinen voi suunnitella toiminnan niin, että puolapuita hyödynnetään useammin ja eri tilanteissa.

LASTEN KUULEMINEN / TOIMINNAN SUUNNITTELU / OPPIMISYMPÄRISTÖT

Lasten palaverit

Tarvikkeet: Muistiinpanovälineet

Etukäteen valmisteltavat asiat: Rauhallinen tila palaverille. Etukäteen suunnitellaan myös palaverien pienryhmät.

Toiminnan kuvaus: Lasten palavereissa lapset pääsevät pienryhmissä ideoimaan, suunnittelemaan, äänestämään ja/tai neuvottelemaan käsiteltävästä aiheesta. Aikuisen on hyvä kertoa, miksi palaveri pidetään ja kuinka siellä päätettävät asiat mahdollisesti tulevat näkymään päiväkodin toiminnassa. Lapset voivat esittää esimerkiksi lelu- tai leikkipaikka ehdotuksia tai suunnitella tulevan viikon toimintaa. Aikuinen on mukana esimerkiksi jakamassa puheenvuoroja ja valvomassa, että palaveri sujuu ja kaikkia kuullaan. Hän myös kirjaa palaverissa käsiteltyjä ja esitettyjä asioita mieluusti sanasta sanaan, niin kuin lapset asian esittävät. Palaverin päätteeksi päätetyt asiat voidaan kerrata ja ehdotukset laittaa esille päiväkodin seinille.

Vinkit: Tarvittaessa kokoukseen voidaan liittää havainnollistavaa materiaalia aiheen mukaan. Palaverit voivat olla pysyvä osa päiväkodin toimintakulttuuria esimerkiksi siten, että kerran viikossa pienryhmä pääsee suunnittelemaan ensi viikkoa.

Osallisuuden näkökulma: Palavereissa lapsen mielipiteet tulevat esille. Palavereita voidaan hyödyntää toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnittelussa. Mahdollisuuksien ja palaverin luonteen mukaan lasten toimintaehdotukset toteutetaan sellaisenaan tai aikuinen suunnittelee itse toimintaa lasten ehdotusten pohjalta. Palaveripöydän ääreen voidaan päätyä aiheeseen kuin aiheeseen liittyen joten menetelmä on monikäyttöinen.

TOIMINNAN SUUNNITTELU

Lasten suunnittelema tempurata

Tarvikkeet: Päiväkodin varastosta löytyvät liikuntavälineet

Etukäteen valmisteltavat asiat: Pienryhmäjako.

Toiminnan kuvaus: Aikuinen voi päättää pienen porukan, ketkä suunnittelevat liikuntatuokion. Lapset saavat itse valita liikuntavälinevarastosta välineet, joita tempuradalla käytetään. Lapset suunnittelevat itse tempuradan sisällön ja kuinka valittuja välineitä siinä käytetään. Tärkeää on muistaa, että aikuinen on kuitenkin vastuussa tempuradan turvallisuudesta.

Vinkit: Tempuradan voi suunnitella pienryhmissä tai pareittain. Radalle voidaan sopia myös jokin teema, joka on yhdessä lasten kanssa päätetty. Liikuntavälineiden lisäksi tempurataan voi liittää musiikkia tai tarinan. Lapset voivat suunnitella myös kokonaisen liikuntatuokion.

Osallisuuden näkökulma: Lapset pääsevät menetelmän avulla vaikuttamaan itse toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Menetelmän avulla toiminta saadaan vastaamaan lasten toiveita.

LASTEN KUULEMINEN/ OPPIMISYMPÄRISTÖT/TOIMINNAN SUUNNITTELU

Leikkikirja

Tarvikkeet: Askartelutarvikkeet kuten paperi, kynät, liima ja sakset sekä erilaisia koristelutarvikkeita.

Etukäteen valmisteltavat asiat: -

Toiminnan kuvaus: Menetelmä on lapsiryhmän yhteinen projekti ja sitä suunnitellaan yhdessä. Tarkoituksena on koota yksi yhteinen kirja, jossa esitellään lasten leikkejä sanoin ja kuvin. Aluksi sovitaan yhdessä, millaisia leikkejä kirjassa esitellään. Teema voi olla esimerkiksi lempileikit. Jokainen saa omalla vuorollaan kertoa leikeistä, jonka kirjaan haluaa. Aikuinen kirjoittaa leikin ylös omalle sivulleen. Tämän jälkeen jokainen lapsi saa koristella oman sivunsa piirtäen, leikkaamalla lehdistä kuvia, maalaten jne. Lopuksi voidaan tehdä yhdessä kirjalle kannet. Valmiista kirjasta voidaan ottaa esimerkiksi kaksi leikkiä joita pienryhmissä viikon ajan leikitään.

Vinkit: Jokainen lapsi voi myös koota oman kirjansa, johon kirjataan useita eri leikkejä. Leikeistä voidaan ottaa valokuvia ja lisätä ne kirjan sivuille myöhemmin. Leikin teemoja voivat olla lasten lempileikkien lisäksi esimerkiksi uudet leikit tai vanhat perinneleikit. Lisäksi kirjaan voidaan myös koota lasten vanhempien lapsuudenajan leikkejä.

Osallisuuden näkökulma: Leikkikirja menetelmän avulla kuullaan lasten mielenkiinnonkohteita. Lisäksi se tukee toiminnan suunnittelua ja kirjan avulla voidaan myös muokata oppimisympäristöjä. Koska kirjassa on jokaisen lapsen keksimä leikki jota vuorollaan leikitään ryhmässä, lapsi kokee myös oman ideansa merkitykselliseksi ja tärkeäksi.

TOIMINNAN SUUNNITTELU / OPPIMISYMPÄRISTÖT

Leikkivalikko

Tarvikkeet: Tabletti, valokuvat leikeistä, askartelutarvikkeet kuten kartonki, liima, kynät ja sakset

Etukäteen valmisteltavat asiat: -

Toiminnan kuvaus: Leikkivalikon valmistus alkaa valokuvauksella, joka tapahtuu pareittain. Aikuinen voi jakaa parit. Yhdessä sovitaan kuka ottaa mistäkin leikeistä kuvat, ettei jostain tietystä leikeistä tule useampaa kuvaa. Kuvien ottamisen jälkeen lasten kanssa päätetään yhdessä, mitkä kuvista tulostetaan. Voidaan sopia, että jokainen pari saa tulostaa kaksi leikkikuvaa, jotka aikuinen tulostaa.

Kun kaikki parit ovat saaneet valokuvattua ja tulostettua, jokainen pari saa liimata omat leikkikuvansa haluamansa väriselle kartongille. Jokainen lapsi askarteleo myös itse oman nimilapun. Tähän voidaan käyttää tavallista valkoista paperia johon lapsi kirjoittaa nimensä. Nimilaput kiinnitetään "nimilaatikoon" eli yhdelle tyhjälle kartongille, johon ei tule minkään leikin kuvaa. Askarteluvaiheen voi toteuttaa pienryhmissä.

Kuvista ja kartongeista luodaan seinälle (esimerkiksi eteiseen) "valikko", eli pohjat kiinnitetään seinään sinitarralla niin, että lapsi ylettyy niihin. Ennen leikkivalikon käyttöönottoa on tärkeää käydä jokainen leikki läpi ja missä ryhmän tiloissa ne sijaitsevat.

Ideana on, että lapset saavat sovitussa tilanteessa valita itse leikin mihin osallistua. Lapsi käy siirtämässä oman nimilappunsa sen leikin kohdalle, johon haluaa mennä. Kun lapsi vaihtaa tai poistuu leikeistä siirtää hän nimilappunsa toiseen leikkiin tai takaisin nimilaatikkoon.

Vinkit: Mikäli joistain leikeistä on vaikea ottaa valokuvaa, voidaan leikkivalikossa käyttää esimerkiksi Papunetin kuvia tai piirtää leikit itse. Valikko voidaan siirtää myös esimerkiksi lattialle, jolloin lapsi saa "ajaa" pikkuautolla siihen leikkiin mihin haluaa mennä. Lasten nimilaput voidaan myös tehdä tietokoneella ja tulostaa.

Osallisuuden näkökulma: Menetelmä toimii oppimisympäristöjen rakentamisessa ja suunnittelussa. Leikkivalikon valmistuttua valikko voi jäädä elämään ryhmän toimintaan. Jatkossa lasten kanssa voidaan yhdessä muokata ja vaihdella leikkien paikkoja sekä yhdistellä niitä keskenään. Kun lapset saavat itse päättää leikkinsä, he myös ovat osallisia toiminnan suunnittelussa.

LASTEN KUULEMINEN / TOIMINNAN SUUNNITTELU

Mielipidejana

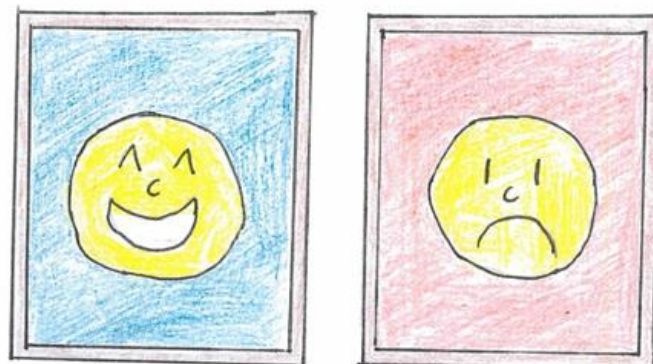
Tarvikkeet: Iloinen ja surullinen kuvakortti esimerkiksi hymy- ja surunaama

Etukäteen valmisteltavat asiat: Aluksi valitaan haluttua tunnetilaa, esimerkiksi iloista ja surullista esittävät kortit. Kuvakortit voi askarrella itse. Kuvakortit asetetaan huoneen vastakkaisiin päihin.

Toiminnan kuvaus: Lapset asettuvat tilan keskelle niin, että molempien kuvakorttien luo on yhtä pitkä matka. Lapsille esitetään kysymys arvioitavaa asiaa, tuokiota tai tekemistä kohtaan. Esimerkkinä ”tykkäsitkö musiikkituokiosta?”. Mikäli lapsi on sitä mieltä, että musiikkituokio oli kiva, hänen tehtävä on siirtyä iloisen kortin luo. Huoneen toiseen päähän surullisen kortin luo siirrytään, mikäli lapsen mielestä musiikkituokio oli tylsä. Mikäli lapsi ei osaa sanoa oliko tuokio kiva vai tylsä, hän voi sijoittua iloisen ja surullisen kortin väliin mielipiteensä mukaisesti. Lapsilta voi lisäksi kysyä perusteluja, miksi he valitsivat juuri kyseisen kohdan mielipidejanalta.

Vinkit: Menetelmässä kuvakorttien luo voi siirtyä eri liikkumistavoilla, esimerkiksi hyppimällä tai takaperin kävelemällä. Liikkumistapoja voidaan keksiä myös yhdessä lasten kanssa. Mielipidejanalle voi asettua niin usean kysymyksen perusteella kuin haluaa. Lisäksi kysymykset voivat koskettaa mitä aihetta tahansa. Lapset voivat myös itse keksiä kysymyksiä ja esittää niitä toisilleen. Kuvakorttien sijaan tai lisäksi maahan voidaan tehdä konkreettinen viiva esimerkiksi maalarinteipillä.

Osallisuuden näkökulma: Mielipidejanaa voi nimensä mukaisesti käyttää lasten mielipiteen kuulemiseen. Sitä voi arvioitavasta asiasta riippuen käyttää toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnitteluun esimerkiksi siten, että lasten mielipidejanalla ilmenneet mielipiteet otetaan huomioon seuraavaa toimintakertaa suunnitellessa.

LASTEN KUULEMINEN / TOIMINNAN SUUNNITTELU

Miellekartta unelmien päiväkodista

Tarvikkeet: Aikakausi- ja/tai sanomalehtiä, askartelutarvikkeita kuten kartonki, kynät, liima ja sakset sekä erilaisia koristelutarvikkeita.

Etukäteen valmisteltavat asiat: -

Toiminnan kuvaus: Menetelmän tarkoitus on, että jokainen lapsi saa tehdä oman miellekarttansa unelmien päiväkodista. Lapset leikkaavat lehdistä kuvia, jotka kuvaavat sitä, mitä uutta lapsi haluaisi päiväkotiin. Kuvat voivat olla myös sellaisia, jotka miellyttävät lasta. Lopuksi ne esitellään, jolloin lapset saavat kertoa miksi he ovat leikanneet ja liimanneet kyseisiä kuvia. Miellekarttoja voi koristella ja kuvien viereen voidaan kirjoittaa kuvien merkityksiä.

Vinkit: Miellekartasta voidaan myös tehdä yksi iso yhteinen taideteos. Menetelmän voi myös toteuttaa tekemällä toivekartan. Apuna voidaan käyttää oman ryhmän tilojen pohjapiirrustusta, jonka päälle lapset voivat leikata kuvia tai piirtää sellaisia asioita, joita he toivoisivat päiväkodissa olevan.

Osallisuuden näkökulma: Menetelmän avulla kuullaan lasten toiveita ja ajatuksia päiväkodista. Esille tulevat myös lasten omat mielenkiinnon kohteet. Edellä mainittuja asioita voidaan käyttää hyödyksi toiminnan suunnittelussa sekä oppimisympäristöjen muokkaamisessa.

LASTEN KUULEMINEN / TOIMINNAN SUUNNITTELU

Olen hyvä -kädenjälki

Tarvikkeet: Askartelutarvikkeet kuten kartonki, kynät, liima ja sakset sekä erilaisia koristelutarvikkeita.

Etukäteen valmisteltavat asiat: Aikuinen voi askarrella etukäteen mallin.

Toiminnan kuvaus: "Olen hyvä -kädenjälki" menetelmässä lapsi piirtää kaksi omaa kädenjälkeä kartongille. Toiseen kädenjälkeen kirjataan yhdessä aikuisen kanssa sellainen asia, jossa lapsi itse kokee olevansa hyvä. Toiseen kädenjälkeen lapsi saa miettiä, mitä hän haluaisi vielä oppia tai harjoitella. Näiden asioiden lisäksi lapsilta voi kysyä, mitä he haluaisivat päiväkodissa tehdä. Toive kirjataan yhdessä lasten kanssa heidän töihinsä. Lopuksi kaikki saavat koristella työnsä haluamallaan tavalla tarjolla olevista vaihtoehdoista. Tämän jälkeen työt voidaan ripustaa päiväkodin seinälle.

Vinkit: Menetelmässä voidaan keskittyä kolmen sijasta vain yhteen edellä mainituista teemoista (missä on hyvä, mitä haluaa vielä oppia tai mitä haluaisi päiväkodissa tehdä). Kädenjäljet voidaan myös leikata irti. Kädenjäljen voi korvata myös jollain muulla piirustuksella, esimerkiksi jollain muodolla (sydän, tähti, kolmio..).

Osallisuuden näkökulma: Menetelmässä kuullaan lapsia ja heidän omia näkemyksiä itsestään ja päiväkodista. Suunnitellessaan toimintaa aikuinen voi käyttää apuna lasten kädenjälki -askarteluja. Siitä saa vinkkejä ja aitoja ajatuksia, mitä lapset haluaisivat opetella ja tehdä päiväkodissa.

LASTEN KUULEMINEN / TOIMINNAN SUUNNITTELU

Onginta

Tarvikkeet: Onki jossa magneetti "koukku", pahvi/paperikalaja, erilaisia jatkettavia lauseita, klemmarit

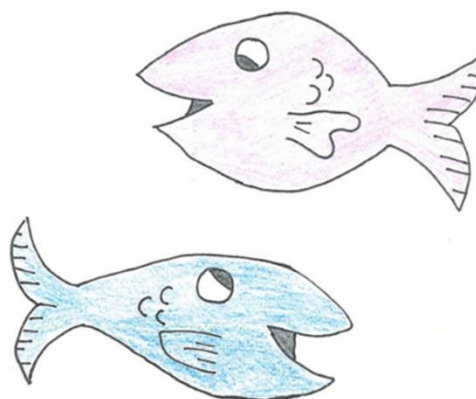
Etukäteen valmisteltavat asiat: Aikuinen voi rakentaa ongen esimerkiksi ulkoa löytyneestä oksasta, sitoa siihen narun ja liimata "koukuksi" pienen magneetin. Sitten askarrellaan kalat. Tämän jälkeen valmistellaan jatkettavat lauseet halutun aihepiirin mukaisesti ja ne kirjataan pieniin, kalojen taakse mahtuviin lappuihin. Laput ja kalat kiinnitetään toisiinsa klemmarilla johon magneettionki tarttuu.

Toiminnan kuvaus:

Lapset voivat olla ongintatilanteessa yksin, pareittain tai pienryhmässä. Kalat asetetaan lausepuoli alaspäin. Ennen ongintaa aikuinen kertoo, miksi kalojen takana olevia lauseita jatketaan ja miten lasten vastauksia tullaan hyödyntämään. Lapset onkivat alustalta yhden kalan vuorollaan. Kalan napattua, aikuinen lukee kalan takana olevan lauseen jota lapsi jatkaa mielipiteensä mukaisesti. Tämän jälkeen ongintavuoro vaihtuu.

Jatkettavat lauseet voivat olla seuraavia:

- 1) Parasta päiväkodissa on...
- 2) Tylsintä päiväkodissa on...
- 3) Päiväkodissa haluaisin tehdä...
- 4) Päiväkodissa en haluaisi tehdä...
- 5) Toivoisin, että päiväkodissa olisi enemmän...
- 6) Haluaisin, että päiväkodissa olisi vähemmän...
- 7) Lempipuuhaani päiväkodissa on...
- 8) Olen jo taitava...
- 9) Haluaisin vielä oppia...

Vinkkejä: Onginta voidaan toteuttaa myös esimerkiksi marjojen tai hedelmien poimintana. Tällöin lauseet löytyvät marjojen ja hedelmien takaa. Mikäli lapset osaavat tai harjoittelevat lukemista, voidaan lauseet kirjoittaa myös tavattuna isoilla kirjaimilla.

Osallisuuden näkökulma: Onginta – menetelmän avulla kuullaan lasten mielipiteitä ja toiveita. Menetelmää voi käyttää toiminnan suunnittelussa, mutta sovellettuna sitä voi hyödyntää myös esimerkiksi oppiympäristöjen suunnittelussa. Aikuinen voi kirjata lasten vastaukset ylös ja käyttää niitä toiminnan suunnittelussa. Kuullessaan, että omilla mielipiteillä voi olla vaikutusta päiväkodin toimintaan, lapsi myös motivoituu kertomaan toiveitaan.

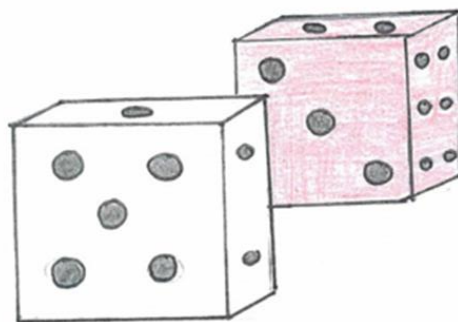
TOIMINNAN SUUNNITTELU / LASTEN KUULEMINEN**Palautenoppa**

Tarvikkeet: Noppa ja kuusi jatkettavaa lausetta

Etukäteen valmisteltavat asiat: Noppana voi toimia tavallinen arpakuutio, mutta aikuinen voi itse tai yhdessä lasten kanssa valmistaa suuren palautenopan esimerkiksi pahvista askartelemalla. Jokaiseen nopan sivuun kirjataan tai liimataan yksi jatkettava lause tai kysymys.

Toiminnan kuvaus: Lapset pääsevät yksi kerrallaan heittämään palautenoppaa esimerkiksi päivän päätteeksi. Lapsi jatkaa lausetta tai vastaa kysymykseen, mitä noppa näyttää. Jatkettavat lauseet ja kysymykset voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- 1) Tänään kivaa oli...
- 2) En tykännyt tänään siitä, kun...
- 3) Tänään onnistuin...
- 4) Mikä oli tylsää tänään?
- 5) Minut teki tänään iloiseksi...
- 6) Jos saisit päättää, mitä tekisit päiväkodissa?

Lapsi voi heittää noppaa yhden tai useamman kerran.

Vinkit: Palautenoppaa voidaan käyttää myös esimerkiksi siirtymätilanteissa sekä toimintatuokioiden päätteeksi. Aikuinen voi esittää lasten vastauksiin ja ajatuksiin liittyviä tarkentavia kysymyksiä. Lisäksi vastauksia voidaan kirjoittaa ylös, jotta niihin voi palata myöhemmin.

Osallisuuden näkökulma: Palautenoppa -menetelmässä lapset esittävät arvioitaan ja mielipiteitään. Nopan kysymykset ja lauseet voivat koskettaa mitä erilaisimpia aiheita. Lasten ajatuksia voi hyödyntää toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnittelussa.

LASTEN KUULEMINEN / TOIMINNAN SUUNNITTELU

Puuhelmet purkkiin -äänestys

Tarvikkeet: Puuhelmiä, kolme (kannellista) lasipurkkia

Etukäteen valmisteltavat asiat: Aikuinen voi etukäteen maalata yksin tai yhdessä lasten kanssa kolme lasipurkkia niin, ettei lasipurkin sisälle näe. Lisäksi lasipurkkien kansiin tehdään pienet reiät, jonne helmet mahtuva. Jokaisen purkin kylkeen aikuinen myös kirjoittaa/tulostaa kuvan jostain tekemistä. Tekemisideat voivat olla peräisin lasten toiveista tai havaituista mielenkiinnon kohteista.

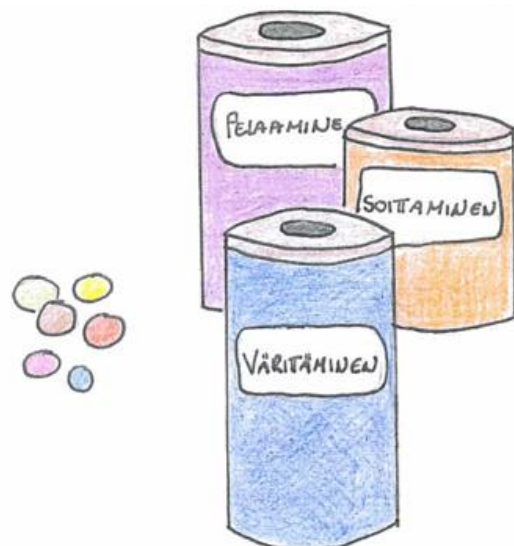
Toiminnan kuvaus: Ennen helmien pudottamista, lapsille on hyvä kertoa, mitä äänestettävät asiat ovat ja kuinka äänestystulos tulee mahdollisesti näkymään päiväkodin toiminnassa. Jokaisen purkin kyljessä lukee jokin tekeminen esimerkiksi: värittäminen, soittaminen ja pelaaminen.

Aikuinen varaa kolme lasipurkkia jonne lapset pääsevät pudottamaan helmiä.

Jokaiselle lapselle jaetaan kuusi puuhelmeä, jotka pudotetaan lasipurkkeihin seuraavasti: kolme puuhelmeä siihen purkkiin mitä tekemistä tekisi mieluiten, kaksi siihen mitä toiseksi mieluiten ja yhden siihen, mitä haluaisi vähiten tehdä. Puuhelmien määrän perusteella aikuinen näkee mistä tekemisestä lapset ovat eniten tai vähiten kiinnostuneita.

Vinkit: Äänestys voidaan toteuttaa monella erilaisella tapaa. Puuhelmet voidaan myös pujottaa lankaan, jolloin pisin puuhelmikoru on äänestyksen voittaja. Vaihtoehtoisesti äänestys voi tapahtua käpyjen laitolla koreihin tai legojen asettamista torneiksi.

Osallisuuden näkökulma: Puuhelmet purkkiin -äänestys auttaa toiminnan suunnittelussa. Lapset pääsevät äänestyksessä ilmaisemaan mielipiteensä jokaista tekemistä kohtaan. Äänestyksen voi järjestää myös niin, että lapset arvioivat paikkoja ja asioita joita voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen suunnittelussa.

LASTEN KUULEMINEN / TOIMINNAN SUUNNITTELU / OPPIMISYMPÄRISTÖT**Tarina unelmien päiväkodista**

Tarvikkeet: Kynät ja paperia

Etukäteen valmisteltavat asiat: Rauhallinen paikka sadutukselle.

Toiminnan kuvaus: Menetelmä toteutetaan sadutusta käyttäen. Lapsi kertoo tarinaa unelmien päiväkodista tai päiväkotipäivästä. Aikuinen kirjaa sanasta sanaan lapsen kertomuksen. Sadutuksessa on tärkeää, että lapsi kertoo asiat omin sanoin ja ne kirjoitetaan ylös juuri niin kuin lapsi on ne sanonut. Kun tarina on valmis, lapsi saa kuvittaa oman tarinansa esimerkiksi piirtämällä tai käyttäen aikakauslehtien kuvia. Lopuksi tarinat voidaan laittaa esille ja niistä muodostaa näyttely.

Vinkit: Sadutus voi tapahtua myös pienryhmässä, jossa jokainen lapsi saa vuorotellen kertoa tarinaa. Sadutuksen tukena voidaan käyttää myös esimerkiksi ryhmän tilojen pohjapiirrustusta, jonka avulla käydään läpi kaikki tilat.

Osallisuuden näkökulmat: Menetelmä toimii hyvänä pohjana toimintaa suunniteltaessa. Sadutuksen avulla kuullaan lasten aidot mielipiteet ja ajatukset. Tarinoiden pohjalta voidaan myös muokata ja suunnitella oppimisympäristöjä, ottaen lasten toiveet huomioon.

LASTEN KUULEMINEN / TOIMINNAN SUUNNITTELU / OPPIMISYMPÄRISTÖT

Toivepuu

Tarvikkeet: Lehtiä luonnosta malliksi, sinitarraa, askartelutarvikkeet, kuten kartonki, kynät, liima ja sakset sekä erilaisia koristelutarvikkeita

Etukäteen valmisteltavat asiat: Aikuinen voi valmistaa itse etukäteen tai yhdessä lasten kanssa toivepuun rungon. Lehtien haku luonnosta

Toiminnan kuvaus: Menetelmässä lapset askartelevat toivepuuhun lehtiä. Lapset voivat itse valita mieluisen värin ja tarkoituksena on piirtää, leikata ja koristella lehti. Mallia voi katsoa erilaisista lehdistä, joita on haettu luonnosta. Lapsi saa itse miettiä jonkin toiveen, mikä kirjoitetaan lehden toiselle puolelle. Toive voi esimerkiksi olla mitä lapsi haluaisi tehdä päiväkodissa, jos saisi itse päättää. Tämän jälkeen lehdet kiinnitetään puun oksille lapsen haluamaan paikkaan.

Vinkit: Toivepuun sijaan, askarreltava tai yhdessä tuotettu asia voi olla mikä vain. Toivepuu voidaan toteuttaa vaikka tuhatjalkaisena jolloin toiveet kirjoitetaan tuhatjalkaisen jalkoihin/vartaloon tai aurinkona jolloin toiveet ovat auringon säteitä.

Osallisuuden näkökulma: Menetelmää voi hyödyntää toiminnan ja oppimisympäristöjen suunnittelussa. Samalla kuullaan lasta ja hänen mielipiteitään sekä toiveitaan. Toivepuu voi olla esillä ryhmän tiloissa jolloin puusta on helppo napata ideoita toimintaa suunniteltaessa ja ohimennen päiväkodin arjessa. Toivepuu on myös yhteisöllinen taideteos jota lapset voivat yhdessä ihastella. Menetelmää voi hyödyntää myös huoltajien kanssa, kuulemalla heidän toiveitaan päiväkodin toiminnan suhteen.

LASTEN KUULEMINEN / TOIMINNAN SUUNNITTELU / OPPIMISYMPÄRISTÖT**Tunnetäplitys**

Tarvikkeet: Vihreää, keltaista ja punaista kartonkia/paperia, kyniä, sakset, sinitarraa

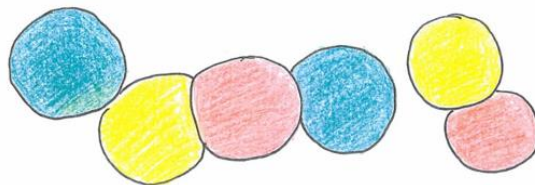
Etukäteen valmisteltavat asiat: -

Toiminnan kuvaus: Aluksi, jokaiselle lapselle jaetaan kolmea eriväristä paperia. Tämän jälkeen mietitään yhdessä värien tarkoitukset. Vihreä voi tarkoittaa kivaa, keltainen ihan ok:ta ja punainen tylsää. Papereihin piirretään ensin lyijykynällä ympyrä. Tämän jälkeen ympyrät leikataan. Jokaisella tulee olla ympyröitä vähintään yksi jokaista väriä, joiden taakse laitetaan sinitarraa.

Tämän jälkeen lapset lähtevät liikkumaan pareittain oman ryhmän tiloissa. Lapset kiinnittävät tunnetäplät sellaisiin paikkoihin ja asioihin, mitkä ovat heidän mielestään kivoja, ihan ok tai tylsiä. Aina kun yksi tunnetäplä on asetettu paikalleen, keskustellaan yhdessä aikuisen ja parin kanssa miksi juuri tämä paikka tai asia tulivat valituiksi. Tämän jälkeen lähdetään miettimään seuraavalle täplälle paikkaa. Lopuksi voidaan keskustella koko lapsiryhmän kanssa, millaisia paikkoja tai asioita tunnetäplityksessä valittiin.

Vinkit: Tunnetäpliä voi olla vähemmän tai enemmän kuin kolme, riippuen esimerkiksi lasten iästä. Ne voidaan myös leikata mihin muotoon tahansa. Värit voivat olla mitä tahansa, kunhan niiden tarkoitukset on mietitty koko lapsiryhmän kesken. Lisäksi voidaan yhdessä sopia millaisia paikkoja tunnetäplitetään, esimerkiksi "pelottavat, rumat paikat tai paikat joissa olisi kiva leikkiä, mutta se on kiellettyä". Tunnetäplityksen voi toteuttaa myös päiväkodin pihalla ja sellaisissa paikoissa joissa lapset toimivat päiväkodissa (esim. liikuntasali, käytävät).

Osallisuuden näkökulma: Tunnetäplityksen avulla lasten mielipiteet saadaan tehtyä näkyviksi. Mielipiteet huomioon ottaen voidaan muokata oppimisympäristöjä sekä suunnitella toimintaa. Jos lapset ovat täplittäneet esimerkiksi automaton kivana asiana, aikuinen voi suunnitella toiminnan niin, että automattoa hyödynnetään useammin ja eri tilanteissa.

TOIMINNAN SUUNNITTELU**Valokuvasuunnistus**

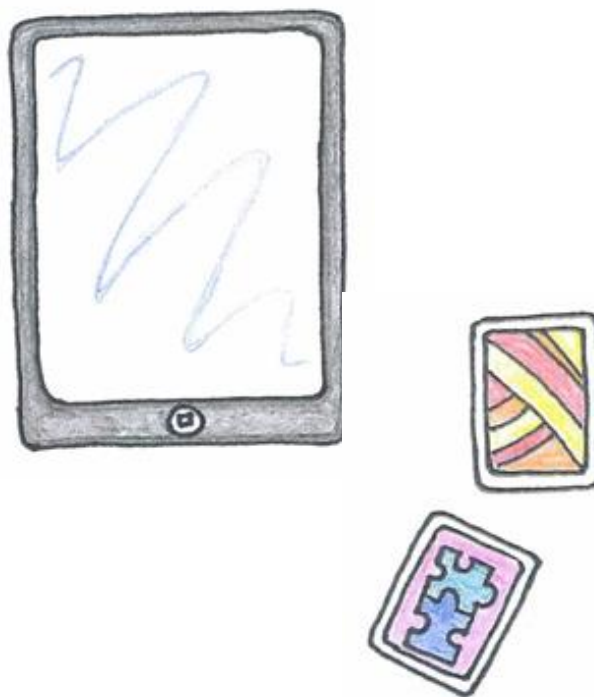
Tarvikkeet: Tabletti tai muu älylaite, jossa kamera

Etukäteen valmisteltavat asiat: -

Toiminnan kuvaus: Aluksi sovitaan tapahtuuko valokuvasuunnistus sisä- vai ulkotiloissa. Menetelmä toteutetaan pareittain. Kaksi lasta kerrallaan lähtee ottamaan kuvia päiväkodin ympäristöstä. Molemmat lapset ottavat kaksi valokuvaa. Valokuvat siirretään yhdessä koneelle ja tulostetaan. Kun kaikki lapset ovat käyneet ottamassa pareittain kuvat, jotka lopuksi kootaan yhteen. Näin saadaan päiväkodille valokuvasuunnistustarvikkeet, joita voi käyttää muutkin lapsiryhmät.

Vinkit: Valokuvasuunnistuksen voi toteuttaa myös pienryhmissä. Lapsiryhmän voi jakaa kahteen, jolloin toinen ryhmä käy ottamassa kuvia ja toiset käyvät ne etsimässä. Tämän jälkeen vuorot vaihtuvat.

Osallisuuden näkökulma: Menetelmän avulla lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun sekä toteutukseen, mikä tukee lasten osallisuutta.

TOIMINNAN SUUNNITTELU / LASTEN KUULEMINEN

Viikon tähtilapsi

Tarvikkeet: Haastattelulomake (liite 1)

Etukäteen valmisteltavat asiat: Tulostaa haastattelulomake

Toiminnan kuvaus: Aikuinen haastattelee viikon tähtilapsen käyttäen haastattelulomaketta. Tähtilapsi ja hänen vastauksensa esitellään viikon alussa esimerkiksi aamupiirillä. Lapsen haastattelu laitetaan myös esille seinälle, muiden lasten sekä vanhempien nähtäväksi. Tähtilapsi saa yhden toivepäivän, jonka sisällön hän saa suunnitella yhdessä aikuisen kanssa. Toivepäivänä voidaan tehdä sellaisia asioita, joista lapsi itse tykkää, esimerkiksi leikkiä hänen lempileikkejään, askarrella jokin hänen toivoma asia tai vaikkapa järjestää naamiaiset. Tähtilapsi vaihtuu viikoittain.

Vinkit: Viikon tähtilapsena voi olla myös kaksi lasta kerrallaan. He voivat yhdessä suunnitella toivepäivän sisältöä. Myös huoltajia voidaan ottaa mukaan menetelmään niin, että lapsi tuo kotoaan esimerkiksi valokuvia tai hänelle tärkeitä tavaroita.

Osallisuuden näkökulma: Viikon tähtilapsi -menetelmää voidaan hyödyntää toiminnan suunnittelussa. Menetelmä voi olla koko toimintakauden tai syksyn/kevään ajan kestävä prosessi, riippuen onko tähtilapsena yksi vai useampi lapsi kerrallaan. Menetelmä edistää myös yhteisöllisyyttä, haastatteluiden avulla lapsiryhmä oppii tuntemaan toisensa yhä paremmin.

TOIMINNAN SUUNNITTELU / LASTEN KUULEMINEN / OPPIMISYMPÄRISTÖT

Voimahahmo

Tarvikkeet: Askartelutarvikkeet kuten kartonki, kynät, liimaa, sakset sekä erilaisia koristelutarvikkeita

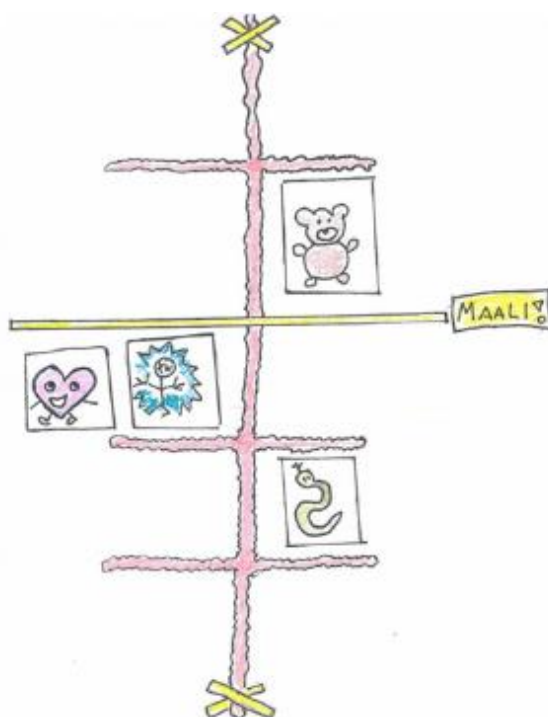
Etukäteen valmisteltavat asiat: Aikuinen voi valmistaa etukäteen itse tai yhdessä lasten kanssa tikapuita päiväkodin seinälle esimerkiksi piipunrassista. Tikapuiden haluttuun kohtaan asetetaan maalarinteipillä "maaliviiva".

Toiminnan kuvaus: Lapset saavat keksiä itselle voimahahmon ja askarrella tai piirtää sen paperille. Tämän jälkeen lapsi saa päättää asian, jota haluaa harjoitella, kehittyä tai oppia. Tämä kirjataan hahmon toiselle puolelle. Lapset asettavat voimahahmonsa tikapuiden alaportaille ja saavat tehtäväkseen harjoitella valitsemaansa taitoa päiväkodissa.

Opeteltavaa asiaa harjoitellaan useamman kerran. Aina kun lapsi on harjoitellut tai edennyt opeteltavassa asiassa, hän kertoo siitä aikuiselle. Aikuisen "kuitattua" lapsen edistyminen saa hän käydä nostamassa tikapuilla voimahahmoaan yhden askelman ylemmäs. Kun jokainen lapsi on saavuttanut voimahahmollaan maaliviivan, lapset pääsevät viettämään toivepäivää. Toivepäivän tekeminen voidaan päättää esimerkiksi yhteisen äänestyksen avulla (kts. Äänestys).

Vinkit: Aikuisen on hyvä seurata, kuinka lapsi etenee taidon harjoittelussa ja varmistaa, että kaikki pääsevät maaliviivan yläpuolelle. Tarvittaessa voidaan järjestää taitojen harjoittelu päiviä.

Osallisuuden näkökulmia: Voimahahmo -menetelmässä kuullaan lapsia ja heidän omaa näkemystään siitä, mitä he haluaisivat oppia. Sitä voidaan käyttää toiminnan sekä oppimisympäristöjen suunnittelussa. Oppimisympäristöjä voidaan esimerkiksi muokata edistämään lasten tavoitteen saavuttamista.

LASTEN KUULEMINEN / TOIMINNAN SUUNNITTELU / OPPIMISYMPÄRISTÖT

Äänestys!

Tarvikkeet: Äänestyslappuja, kyniä, rasia äänestyslapuille, taulu/posteri jossa numeroituina äänestettävät asiat

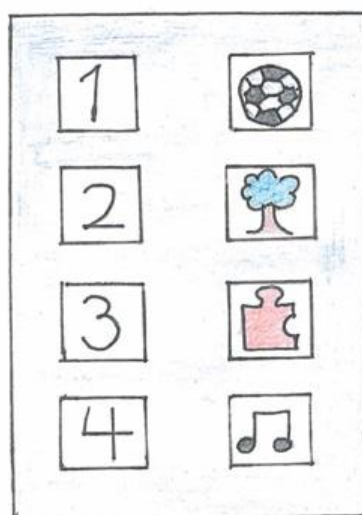
Etukäteen valmisteltavat asiat: Rauhallinen paikka äänestykselle. Etukäteen aikuinen kyselee lapsilta mitä he haluaisivat päiväkodissa tehdä. Näistä aikuinen koostaa äänestystaulun, jossa on numeroituina kuvat ehdotetuista asioista. Kuvat voidaan tulostaa esimerkiksi Papunetistä.

Toiminnan kuvaus: Ennen äänestystä lapsille on hyvä kertoa, mitä kuvat tarkoittavat ja mitä äänestettävät asiat ovat. Tämä voi tapahtua koko ryhmälle kerralla tai yksittäin äänestyspaikalla. Lapset saapuvat äänestyspaikalle vuorotellen ja aikuinen kertoo äänestyksen ohjeet.

Aikuinen on äänestyspaikalla auttaakseen tarvittaessa, mutta ei päättä äänestyksestä lapsen puolesta. Lapsi katsoo taululta tekemisen, mitä haluaa äänestää ja kirjaa lappuun kyseisen tekemisen numeron. Lappu taitellaan ja sujautetaan äänestysrasiaan. Äänestyksen jälkeen aikuinen laskee äänet ja eniten ääniä saanut tekeminen toteutetaan.

Vinkit: Lapset voivat ottaa itse valokuvia esimerkiksi tabletilla tekemisestä, minkä haluaisivat mukaan äänestykseen. Jos lapsi haluaisi esimerkiksi pelata jalkapalloa, hän voi ottaa kuvan jalkapallosta joka tulostetaan äänestystä varten.

Osallisuuden näkökulma: Äänestys on lapsen mielipiteen kuulemista ja sitä voi hyödyntää toiminnan sekä oppimisympäristöjen suunnittelussa. Äänestyksen voi järjestää mihin tahansa aiheeseen ja sitä voi hyödyntää myös toiminnan arvioinnissa.

LÄHTEET

AHONEN, Liisa 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

HAANPÄÄ, Päivi 2016. Tullaan tutuksi - 55 tapaa tutustua. Helsinki: BTJ Finland OY.

HUHTINEN, Anna ja RAATIKAINEN, Jenni 2018. Vahvasti kasvuun - Osallistavien menetelmien opas kasvatustyöhön. Joensuu: Karelia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 2018-10-30.] Saatavissa:

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/153322/VAHVASTI%20KASVUUN%20-opas.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

ISOKOSKI, Minna, LINDHOLM, Leena, LINDHOLM, Ritva ja VEPSÄLÄINEN, Ritva 2004. KILI -kieli ja liikunta. Ryhmäkuntoutusohjelma kielihäiriöisille lapsille. Early Learning Oy.

KUUSINEN, Anne-Mari 2014. Lasten osallisuuden tukeminen lastenkokouksen avulla Kummelin ryhmäperhepäiväkodissa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu: 2018-10-12.] Saatavissa:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/76407/Anne-Mari_Kuusinen.pdf?sequence=1

LEIKKIPANKKI s.a. Kommervenkkaa [verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliitto [Viitattu: 2018-03-12.] Saatavissa: <https://leikkipankki.xn--leikkipiv-12ac.fi/Leikit/Tiedot/394>

LEIKKIPANKKI s.a. Neljä jalkaa, kaksi kättä [verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliitto [Viitattu: 2018-04-14.] Saatavissa: <https://leikkipankki.xn--leikkipiv-12ac.fi/Leikit/Tiedot/461>

LEIKKIPANKKI s.a. Yhteispiirustus [verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu: 2018-06-02.] Saatavissa: <https://leikkipankki.xn--leikkipiv-12ac.fi/Leikit/Tiedot/63>

LIUSKA, Kirsi ja TURUNEN, Tiina 2015. Häijyherneitä ja lempeyslientä: opas lasten ristiriitatilanteiden ehkäisyyn. Jyväskylä : PS-kustannus.

MIKKONEN, Riitta 2008. Eskarista Ekaluokalle -kiellelliset harjoitukset. Mannerheimin lastensuojeluliitto Hämeen piiri [verkkosivu]. MLL. [Viitattu: 2018-05-22.] Saatavissa:

<https://hameenpiiri-ml-fi-bin.directo.fi/@Bin/4eabb59ed3e41be58013a0374b37e289/1536682088/application/pdf/113331/Kielellisetharjoitukset.pdf>

PEDA.NET s.a. Lapsen osallisuuden vahvistaminen [verkkosivu]. Jyväskylän varhaiskasvatus [Viitattu: 2018-10-01.] Saatavissa: <https://peda.net/opetussuunnitelma/ksops/vasu2017/vptsjt/hyv%C3%A4tk%C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6t/lovhk2>

PEDA.NET s.a. Leikki - hyvät käytännöt [verkkosivu]. Jyväskylän varhaiskasvatus [Viitattu: 2018-10-01.] Saatavissa: <https://peda.net/opetussuunnitelma/ksops/vasu2017/vptsjt/hyv%C3%A4tk%C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6t/leikki2>

PULLI, Elina 2015. Loruloikkia ja muita liikuntaleikkejä varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

PULLI, Elina 2001. Opi liikkuen, liiku leikkien: liikuntaa esiopetukseen. Helsinki : Kirjayhtymä.

SEESLAHTI, Pirkko ja SORONEN, Sirkka 1999. Kieputellen. Liikuntatuokioita varhaiskasvatukseen sekä esi- ja alkuopetukseen. Rauma: Kirjapaino Oy WestPoint.

TIELINEN, Jonna 2010. Työkirja lasten vuorovaikutusryhmän ohjaajalle. Lappeenranta: Saimaan ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu: 2018-09-28.] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17247/Tielinen_Jonna.pdf?sequence=1.

LIITE 1 : Viikon tähtilapsi -haastattelulomake**Viikon tähtilapsi****Nimi:** _____**Ikä:** _____**Perheeseeni kuuluu:** _____

_____

Minusta tulee isona:

_____

_____

Lempiruokani: _____

_____

Lempileikkini: _____

_____

Toivepäivän sisältö:

_____

_____

_____